

บทที่ 3

ความรู้เกี่ยวกับสถานีอินทนนท์

3.1 ข้อมูลทั่วไปของสถานีอินทนนท์

3.1.1 ประวัติความเป็นมา

ในพื้นที่ซึ่งเป็นหุบเขาสูงชัน ที่มีความลาดชันตั้งแต่ 10-60% สูงจากระดับน้ำทะเล 1,260-1,400 เมตร ตั้งอยู่ในเขตตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีแนวเขาทอดตัวไปในแนวสันปันน้ำ ที่แบ่งพื้นที่ออกเป็นสองทิศทาง โดยทางทิศตะวันออกจะผ่นน้ำสู่ แม่น้ำปิง และทิศตะวันตกลงสู่แม่น้ำแม่แจ่ม ราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา เผ่ากะเหรี่ยง และเผ่าม้งเป็นบางส่วน ที่บุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำไร่เลื่อนลอย ปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด และฝิ่น จนกลายสภาพเป็นป่าสภาพเสื่อมโทรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงภัยคุกคาม ต่อความมั่นคงของประเทศ การทำไร่เลื่อนลอย การปลูกฝิ่น และการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ติดตามมาไม่เฉพาะในท้องถิ่นแห่งนั้น เท่านั้น แต่ยังขยายความเสียหาย ให้แก่บริเวณเกษตรกรรมตอนใต้ลงมาอีกด้วย เพราะการทำลายป่าและต้นน้ำลำธาร ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมตามมา จึงทรงมีพระราชประสงค์ที่จะช่วยเหลือชาวเขา ให้มีพื้นที่ทำกินเป็นหลักแหล่ง ส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนฝิ่น ถ่ายทอดวิชาความรู้ทางการเกษตรแผนใหม่ เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น ปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของชาวเขาให้ดีขึ้น ตลอดจนป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร โดยให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรแบบถาวร

ปี 2522 มูลนิธิโครงการหลวงจึงได้จัดตั้ง “ สถานีโครงการหลวงอินทนนท์ “ ขึ้น บนพื้นที่ 150 ไร่ ในเขตหมู่บ้านขุนกลาง ตำบลบ้านหลวง ซึ่งเป็นสถานีวิจัยอีกแห่งหนึ่งของมูลนิธิโครงการหลวง ที่ดำเนินงานด้านการวิจัยค้นคว้าหาข้อมูล เป็นแนวทางที่จะนำเอาผลจากการวิจัยนั้น มาส่งเสริมอาชีพ เป็นรายได้ของครอบครัวเกษตรกร ชาวกะเหรี่ยงและม้งในหมู่บ้าน การพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน การพัฒนาทางสังคมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ 5 ประการดังนี้

1. เพื่อจัดตั้งถิ่นฐานชาวเขาให้เหมาะสม
2. เพื่อส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนฝิ่นให้ชาวเขา
3. เพื่อเพิ่มรายได้ และปรับปรุงความเป็นอยู่ของชาวเขา
4. เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชาวเขาให้คงอยู่ไว้
5. เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและดัดแปลงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ

3.1.2 สถานที่ตั้ง และประชากร

สถานีอินทนนท์ ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ บ้านขุนกลาง หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงและเผ่าม้ง

3.1.3 ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

สภาพภูมิประเทศของสถานีอินทนนท์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหุบเขาสูงชัน ที่มีความลาดชันตั้งแต่ 10-60% แนวเขาทอดตัวไปในแนวสันปันน้ำ ที่แบ่งพื้นที่ออกเป็นสองทิศทาง โดยทางทิศตะวันออกจะคั่นน้ำสู่แม่น้ำปิงและทิศตะวันตกลงสู่แม่น้ำแม่แจ่ม สูงจากระดับน้ำทะเล 1,260-1,400 เมตร

สภาพภูมิอากาศของสถานีอินทนนท์ มีสภาพอากาศเย็นตลอดทั้งปี อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 21 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 24.9 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุด 16.5 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,780 มม.

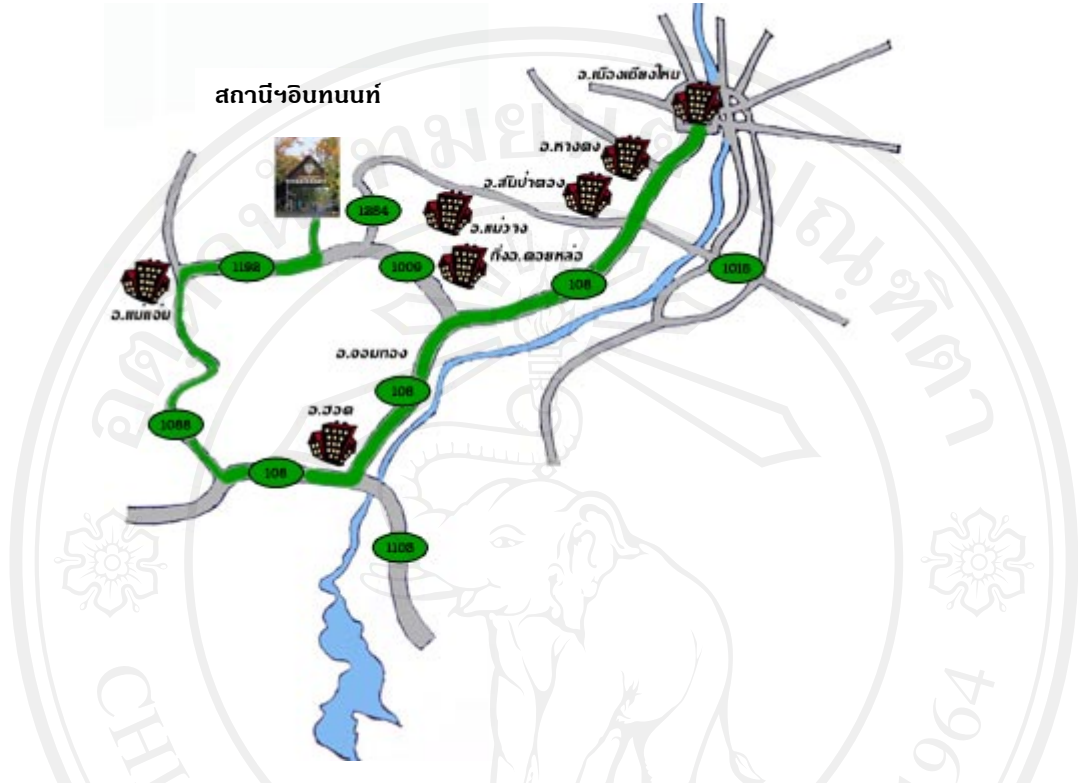
3.1.4 เส้นทางคมนาคม

การเดินทางของนักท่องเที่ยวไปยังสถานีอินทนนท์ที่เดินทางออกจากจังหวัดเชียงใหม่ มีเส้นทาง 3 เส้นทาง ดังต่อไปนี้

- 1) จากจังหวัดเชียงใหม่เดินทางโดยใช้เส้นทางถนนสายเชียงใหม่-ฮอด (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108) ผ่านอำเภอหางดงและอำเภอสันป่าตอง ไปยังอำเภอจอมทอง ก่อนถึงอำเภอจอมทองประมาณ 2 กิโลเมตร เลี้ยวขวาตามถนนสายจอมทอง-อินทนนท์ (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1009) จะเริ่มเข้าเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ที่กิโลเมตรที่ 8 (น้ำตกแม่กลาง) และ ตัดขึ้นสู่ยอดดอยอินทนนท์เป็นระยะทางทั้งหมด 49.8 กม.

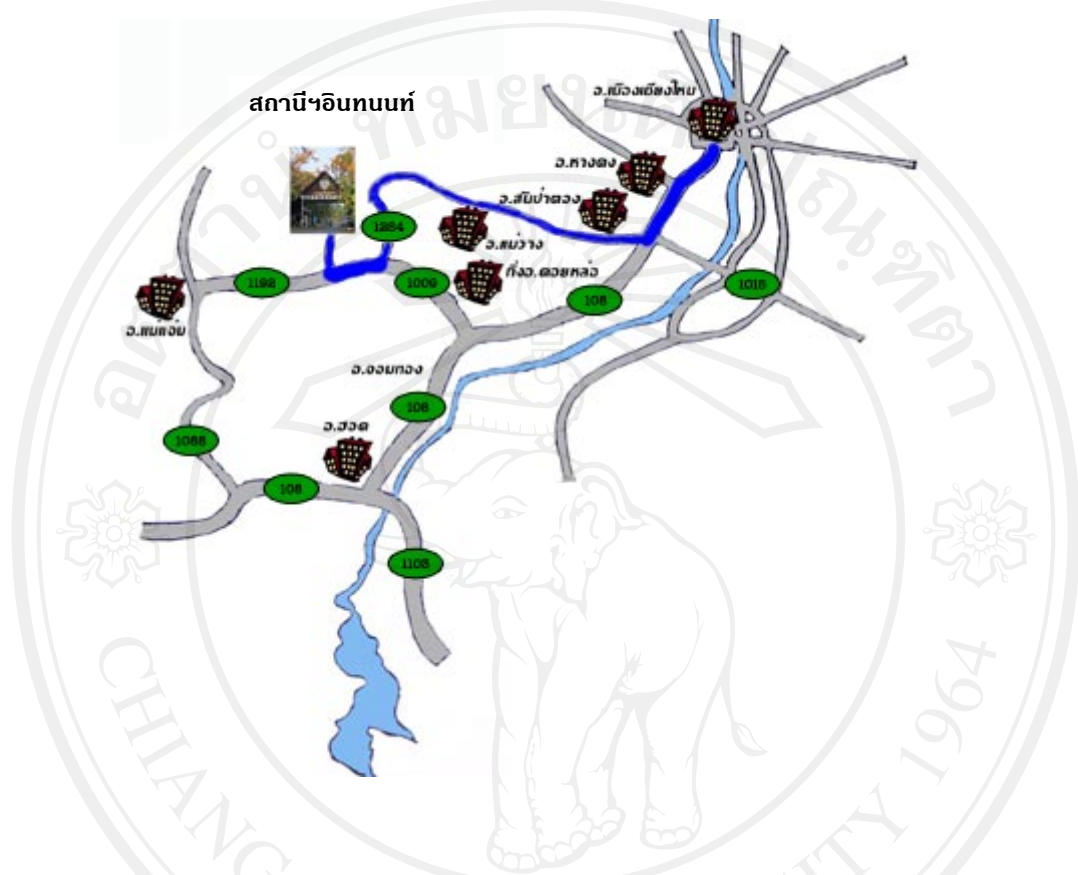

รูปที่ 3.2 แผนที่แสดงเส้นทางเดินทางไปสถานีอินทนนท์ (เส้นทางที่ 2)

3) ซึ่งเป็นเส้นทางสู่อูทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ที่ค่อนข้างจะลำบาก โดยทางจากจังหวัดเชียงใหม่ตามเส้นทางถนนสาย เชียงใหม่-ฮอด (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108) ผ่านอำเภอหางดง และอำเภอสันป่าตอง จากอำเภอสันป่าตอง เลี้ยวขวา ตามถนน สายสันป่าตอง - บ้านกาศ-แม่วิน (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1013) แล้วต่อด้วยเส้นทาง ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1284 หรือ เส้นทาง ร.พ.ช. ผ่านบ้านขุนวาง และขึ้นสู่ถนนสายจอมทอง-ดอยอินทนนท์ (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1009) ที่กิโลเมตรที่ 31 ใกล้ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ

รูปที่ 3.3 แผนที่แสดงเส้นทางเดินทางไปยังสถานีอินทนนท์ (เส้นทางที่ 3)

3.2 การดำเนินงานของสถานีอินทนนท์

สถานีโครงการหลวงอินทนนท์ให้การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรแก่เกษตรกร ชาวเขาเผ่า กะเหรี่ยง 14 หมู่บ้านและม้ง 2 หมู่บ้านที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงรวม 16 หมู่บ้าน 510 ครอบครัว ประชากร 2,793 คน ในปลูกพืชทดแทนการปลูกฝิ่นในพื้นที่เพื่อการเกษตร 3,500 ไร่ โดยได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ในการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ เช่น กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมชลประทาน กรมป่าไม้ สำนักเกษตรภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งผลการดำเนินงานที่ผ่านมาสรุปได้ดังนี้

3.2.1 งานวิจัย ทดลองและสาธิต

สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ร่วมกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ดำเนินการวิจัยประยุกต์ทางการเกษตรก่อนนำไปส่งเสริมให้แก่เกษตรกร ได้แก่

- 1) โครงการวิจัยสตรอเบอรี่
- 2) โครงการวิจัยไม้ดอกชนิดต่างๆ เช่น แกลดิโอลัส เฮอร์บีร่า จิปีโซฟิลล่า อัลสโตสแตติส รมิเรีย เบญจมาศ
- 3) โครงการศึกษาและรวบรวมพันธุ์องุ่นไม่มีเมล็ด
- 4) โครงการ ศึกษาและรวบรวมพันธุ์ทับทิมเมล็ดนิ่ม
- 5) โครงการศึกษาพันธุ์ราสเบอร์รี่ กิวิฟрут
- 6) โครงการ ศึกษาและรวบรวมพันธุ์เฟินชนิดต่างๆ
- 7) โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการเลี้ยงโคแท็บนที่สูงนมพันธุ์
- 8) โครงการ วิจัยกาแฟ
- 9) โครงการ วิจัยพีชน้ำมัน (ลินิน)
- 10) โครงการวิจัยแก้กษวย
- 11) โครงการฝรั่งคั้นน้ำ

ภายหลังต่อมา ได้มีการจัดตั้งสถานีย่อยขุนห้วยแห่งขึ้นบนเนื้อที่ 200 ไร่ ในเขตพื้นที่ของกรมป่าไม้ เพื่อเป็นสถานที่ทำการทดลองไม้ผลขนาดเล็ก เช่น องุ่น ฝรั่งคั้นน้ำ มะเดื่อ ลินิน ราสเบอร์รี่ โครงการวิจัยเหล่านี้ มุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรทุกคนนำเอาผลที่ได้จากการวิจัย ไปดำเนินการประกอบเป็นอาชีพหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว

3.2.2 การส่งเสริม

สถานีโครงการหลวงอินทนนท์ ได้กำหนดการปลูกพืชเมืองหนาวไว้ตามฤดูกาล เพื่อให้ได้ผลผลิตดีมีคุณภาพช่วงฤดูร้อน โดยเฉพาะการส่งเสริมไม้ตัดดอก ซึ่งได้มีการจัดทำแปลงสาธิตขึ้นภายในสถานีโครงการหลวงอินทนนท์ และทำการฝึกสอนให้แก่เกษตรกรทุกขั้นตอนตั้งแต่การเริ่มปลูก จนกระทั่งถึงวิธีการเก็บผลผลิต และสถานีโครงการหลวงอินทนนท์ ให้การสนับสนุนต้นกล้าพันธุ์ให้เกษตรกรปลูกในพื้นที่ทำกินของตนเอง พร้อมทั้งปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชพืชสำคัญที่สถานีโครงการหลวงอินทนนท์ นำไปส่งเสริมให้แก่เกษตรกร ได้แก่ สตรอเบอรี่ พืชผัก ไม้ตัดดอก ชนิดต่าง ๆ ไม้ผลเมืองหนาวและกาแฟ

ปัจจุบัน เกษตรกรชาวเขาให้การยอมรับ และมีความชำนาญในการเพาะปลูก ด้วยวิธีการสมัยใหม่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกไม้ตัดดอกเป็นการค้า ซึ่งเป็นพืชเด่นและทำรายได้ดีที่สุดของสถานีโครงการหลวงอินทนนท์โดยส่งจำหน่ายผ่านฝ่ายตลาดมูลนิธิโครงการหลวง ทั้งนี้มูลนิธิโครงการหลวงจะหักจากราคาขายส่วนหนึ่ง เป็นค่าภษณะบรรจู้ ค่าขนส่งเมื่อคืนเงินแล้วจึง

จะหักเงินค่าปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ เกษตรกรก็จะได้รับเงินค่าจำหน่ายผลผลิต

นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงริเริ่มให้มีการปลูกไม้ดอก ไม้ผลเมืองหนาวในพื้นที่สูงแล้ว ด้วยทรงเห็นว่าข้าวยังเป็นพืชสำคัญและยังเป็นอาหารหลักอยู่ จึงได้พระราชทานคำแนะนำให้เกษตรกรปลูกข้าวไร่ และข้าวนาดำในสถานีโครงการหลวงอินทนนท์ จึงได้ส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักวิธีเพิ่มผลผลิตข้าวไร่และข้าวนาดำ โดยแนะนำการปลูก การกำจัดวัชพืชและการใส่ปุ๋ยอย่างถูกต้อง

3.2.3 การ พัฒนาสังคมและการศึกษา

ปัจจุบันในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีฯ มีโรงเรียนประถมศึกษารวม 2 แห่ง และมีศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชน ในเขตภูเขาของศูนย์การศึกษาผู้ใหญ่และเด็กก่อนวัยเรียน

3.2.4 การวางแผนการใช้พื้นที่เกษตรกรรม

โดยคำนึงถึงการพัฒนาและอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งกรมพัฒนาที่ดิน และโครงการสำรวจลุ่มน้ำทางภาคเหนือของประเทศไทย ด้วยภาพถ่ายทางอากาศ ได้ทำการสำรวจ และวางแผนสำหรับสถานีการใช้ที่ดินครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 70 ตารางกิโลเมตร และต่อมาสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เกษตรกรรม 1,150 ไร่ พร้อมกับได้มีการกำหนดเขตพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่การเกษตร

3.2.5 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม

สำนักงานชลประทานที่ 1 ได้ก่อสร้างระบบการชลประทานขนาดเล็กจำนวน 7 แห่ง เพื่อส่งน้ำเข้าสู่ไร่นาเกษตรกร คิดเป็นพื้นที่รับน้ำ 1,130 ไร่ ซึ่งสถานีโครงการหลวงอินทนนท์ส่งเสริมพืช ที่สามารถปลูกหมุนเวียนได้ตลอดปี และในปี 2532 ได้ก่อสร้างฝายเก็บน้ำตามแนวพระราชดำริ เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นบริเวณรอบน้ำตกสิริภูมิ รวม 8 แห่ง สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมที่รับน้ำฝน ซึ่งจะมีปริมาณน้ำฝนตกสม่ำเสมอทุกปี สถานีโครงการหลวงอินทนนท์ ได้ส่งเสริมพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ให้แก่เกษตรกร

3.2.6 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถานีโครงการหลวงอินทนนท์ ร่วมกับอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ คอยควบคุมดูแลไม่ให้เกษตรกรบุกรุกพื้นที่ป่าในด้านการปลูกป่าเพื่อปรับปรุงดินน้ำลำธาร หน่วยปรับปรุงดินน้ำปิง

หน่วยที่ 2 และ หน่วยที่ 4 กรมป่าไม้ ได้กำหนดพื้นที่ป่า และปลูกป่าบริเวณพื้นที่สูงชัน ซึ่งมีพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารรวมพื้นที่ประมาณ 5,185 ไร่ พร้อมกับปลูกไม้โตเร็วในบริเวณที่ก่อสร้างฝาย เก็บน้ำตามแนวพระราชดำริเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นบริเวณรอบน้ำตกสิริภูมิ ทั้ง 8 แห่ง โครงการหลวงอินทนนท์จะควบคุม และส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชในพื้นที่เดิม และจะไม่สนับสนุนพืชให้แก่เกษตรกรที่บุกรุกพื้นที่ป่า พร้อมกับส่งเสริมไม้ผลให้เกษตรกร ที่มีพื้นที่ทำกินอยู่บนที่ลาดชันสูง และในแปลงปลูกกะหล่ำปลี ตลอดจนให้ความรู้แก่ชาวเขาถึงความสำคัญและประโยชน์ของแหล่งต้นน้ำลำธาร ประกอบกับพื้นที่การเกษตรของเกษตรกร อยู่ใกล้เส้นทางคมนาคม ทำให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรได้สะดวกมากยิ่งขึ้นจึงหยุดการบุกรุกทำลายป่าโดยปริยาย การพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน และการส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรชาวไทยภูเขา ของสถานีโครงการหลวงอินทนนท์ ได้มีส่วนช่วยชาวเขาให้มีรายได้ที่มั่นคง สามารถประกอบอาชีพสุจริต และตั้งถิ่นฐานได้อย่างถาวรเลิกปลูกฝิ่น พร้อมกับได้ปรับปรุง และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาวเขาให้คงอยู่ดังเช่นอดีตกาล ดังนั้นนอกจากนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี จะได้ชื่นชมกับธรรมชาติ และความงดงามบนดอยที่สูงที่สุดในประเทศไทย ณ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ แล้วก็มีโอกาสที่จะได้เข้าชมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานีโครงการหลวงอินทนนท์ และศึกษาชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยภูเขาที่สืบทอดกันมาจาก บรรพชนในหมู่บ้านบริวารของสถานีโครงการหลวงอินทนนท์ไปพร้อมๆ กันด้วย

ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชาวไทยภาคเหนือ ได้ส่งผลไปถึงการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ ก็ด้วยพระมหากรุณาธิคุณแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแนวพระราชดำริช่วยเหลือทั้งสิ้น

3.2.7 งานบริการของสถานีอินทนนท์

งานบริการของสถานีอินทนนท์ จัดตั้งขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักวิจัย อาจารย์ นักศึกษา ที่เดินทางมาเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน ในกิจกรรมต่างๆ ของสถานีอินทนนท์ตลอดจนนักท่องเที่ยวทั่วไปทั้งที่เดินทางมาเยี่ยมชม และพักค้างคืนภายในสถานีอินทนนท์

3.3 สถานที่ท่องเที่ยวภายนอกสถานีอินทนนท์

3.3.1 น้ำตกแม่ยะ เป็นน้ำตกขนาดใหญ่และสวยงามมากแห่งหนึ่ง เพราะน้ำซึ่งไหลลงมาจากหน้าผาที่สูงชัน 280 เมตร ลงมากระทบโขดหินเป็นชั้น ๆ เหมือนม่าน แล้วลงไปรวมกันที่แอ่งน้ำเบื้องล่าง น้ำใสเย็นเหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ อีกทั้งบริเวณรอบ ๆ น้ำตกเป็นป่าเขาดันสงบเงียบ และมีศูนย์ประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยวตั้งอยู่ด้วย บริเวณน้ำตกสะอาดและจัดการพื้นที่ได้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม การเดินทาง จากทางแยกเข้าทางหลวง 1009 ไปประมาณ 1 กิโลเมตร

เลียวย้ายเข้าไป 14 กิโลเมตร และต้องเดินเท้าเข้าไปอีก 200 เมตร

3.3.2 น้ำตกแม่กลาง เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ชั้นเดียว สูงประมาณ 100 เมตร ต้นน้ำอยู่บนคอยอินทนนท์ มีน้ำไหลตลอดปี มีความสวยงามตามธรรมชาติ การเดินทาง จากทางแยกเข้าทางหลวง 1009 ไปอีก 8 กิโลเมตร แยกซ้าย 500 เมตร เป็นทางลาดยางตลอด

3.3.3 ถ้ำบริจินดา ตั้งอยู่บริเวณกิโลเมตรที่ 8-9 ของทางหลวงหมายเลข 1009 ใกล้กับน้ำตกแม่กลาง จะเห็นทางแยกขวามือมีป้ายบอกทางไปถ้ำบริจินดา ภายในถ้ำลึกหลายกิโลเมตร เพดานถ้ำมีหินงอกหินย้อย หรือชาวเหนือเรียกว่า “นมผา” สวยงามมาก มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ในถ้ำด้วย นอกจากนี้ ยังมีธารหิน เมื่อมีแสงสว่างมากระทบจะเกิดประกายระยิบระยับดังกากเพชรงามยิ่งนัก ลักษณะของถ้ำเป็นถ้ำทะลุสามารถมองเห็นภายในได้ถนัด เพราะมีอุโมงค์ซึ่งแสงสว่างลอดเข้ามา บริเวณปากถ้ำจะมีป้ายขนาดใหญ่ตั้งอยู่อธิบายประวัติการค้นพบถ้ำนี้

3.3.4 น้ำตกชิรธาร เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ เดิมชื่อ “ตาดซ่องโยง” น้ำจะดิ่งจากผาด้านบนตกลงสู่แอ่งน้ำเบื้องล่าง ในช่วงที่มีน้ำมากละอองน้ำจะสาดกระเซ็นไปทั่วบริเวณรู้สึกได้ถึงความเย็นและชุ่มชื้น และสะพานไม้ที่ทอดยาวเข้าไปหาหน้าผานั้นจะเปียกชื้นอยู่ตลอดเวลา แต่หากเดินเข้าไปจนสุดจะได้สัมผัสกับความงามของน้ำตกมากที่สุด จากเชิงคอยอินทนนท์ขึ้นไปถึงกิโลเมตรที่ 21 จะเห็นป้ายบอกทางแยกขวาเข้าน้ำตก ลงไป 500 เมตร ถนนจะถึงที่ตัวน้ำตก อีกเส้นทางหนึ่งซึ่งเป็นเส้นทางเดิมอยู่เลยจากทางแยกแรกไปประมาณ 1 กิโลเมตร เลี้ยวขวาตามป้ายและเดินจากลานจอดรถลงไปอีก 351 เมตร หากใช้เส้นทางนี้จะสัมผัสกับความงามของธรรมชาติรอบด้านตลอดทางเดิน

3.3.5 น้ำตกลีริภูมิ ไหลมาจากหน้าผาสูงชัน เป็นทางยาวสวยงามมาก สามารถมองเห็นได้จากบริเวณที่ทำการอุทยานฯ เป็นสายน้ำตกแผดไหลลงมาคู่กันแต่เดิมเรียกว่า “เลาลี” ตามชื่อของหัวหน้าหมู่บ้านม้งซึ่งอยู่ใกล้ ๆ น้ำตกลีริภูมิตั้งอยู่ตรงกิโลเมตรที่ 31 ของทางหลวงหมายเลข 1009 มีทางแยกขวามือเข้าไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตร แต่รถไม่สามารถเข้าไปใกล้ตัวน้ำตกได้นักท่องเที่ยวต้องเดินเท้าเข้าไปบริเวณด้านล่างของน้ำตก

3.3.6 พระมหาธาตุนภเมทนีดล และพระมหาธาตุนภพลภูมิสิริ ตรงหลักกิโลเมตรที่ 41.5 ทางด้านซ้ายมือ สร้างขึ้นโดยกองทัพอากาศร่วมกับพสกนิกรชาวไทย โดยพระมหาธาตุนภเมทนีดล สร้างถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ เมื่อพ.ศ. 2530 และพระมหาธาตุนภพลภูมิสิริ สร้างถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ เมื่อพ.ศ. 2535 พระมหาธาตุทั้ง 2 องค์นี้ มีรูปทรงคล้ายคลึงกัน คือ ฐานเป็นรูป 12 เหลี่ยม มีระเบียงแก้วโดยรอบเป็น 2 ระดับ

ยอดปลีขององค์เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุและพระพุทธรูปบูชา รอบบริเวณสามารถมองเห็นทิวทัศน์ของดอยอินทนนท์ได้อย่างสวยงาม

3.3.7 ยอดดอยอินทนนท์ จุดสิ้นสุดของทางหลวงหมายเลข 1009 เป็นยอดดอยที่สูงที่สุดในประเทศไทย (2,565 เมตร) มีสภาพอากาศหนาวเย็นตลอดปี เป็นที่ตั้งสถานีเรดาร์ของกองทัพอากาศไทยและเป็นที่ประดิษฐานสถูปเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าเมืองเชียงใหม่องค์สุดท้ายซึ่งถึงความสำคัญของป่าไม้และหวงแหนดอยหลวงเป็นอย่างมากต้องการที่จะอนุรักษ์ไว้จนชั่วลูกชั่วหลาน ท่านผูกพันกับที่นี่มากจึงสั่งว่าหากสิ้นพระชนม์ไปแล้วให้แบ่งเอาอัฐิส่วนหนึ่งมาไว้ที่นี่ ศูนย์ประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยว อยู่บริเวณใกล้กับยอดดอย แสดงนิทรรศการเรื่องราวของดอยอินทนนท์จากอดีตถึงปัจจุบัน ให้ความรู้ทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ ทางชีววิทยา ป่าไม้ สิ่งมีชีวิต ซึ่งบางชนิดหาได้ที่นี่แห่งเดียวในเมืองไทย ผู้มาเยือนจะได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากมาย

3.3.8 น้ำตกห้วยทรายเหลือง เป็นน้ำตกขนาดกลาง มีน้ำไหลแรงตลอดปี และไหลจากหน้าผา ลงมาเป็นชั้น ๆ เข้าทางเดียวกับน้ำตกแม่ปาน ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่แจ่มประมาณ 16 กิโลเมตร แยกจากทางหลวงหมายเลข 1009 ตรงด่านตรวจกิโลเมตรที่ 38 ไปตามทางหลวงหมายเลข 1192 สายอินทนนท์-แม่แจ่ม ประมาณ 6 กิโลเมตร จะมีป้ายบอกทางไปน้ำตกเข้าไป ประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นทางดินแดงในช่วงหน้าฝนทางลำบากมากต้องใช้รถขับเคลื่อน 4 ล้อ

3.3.9 น้ำตกแม่ปาน เข้าทางเดียวกับน้ำตกห้วยทรายเหลือง แต่อยู่เลยไปอีก 500 เมตร และจากจุดจอดรถต้องเดินต่อไปอีก 800 เมตร ใช้เวลาประมาณ 10 นาที จึงจะถึงตัวน้ำตก น้ำตกแม่ปาน นับว่าเป็นน้ำตกที่ยาวที่สุดของเชียงใหม่ก็ได้ น้ำจะตกลงมาจากหน้าผาซึ่งสูงกว่า 100 เมตร เป็นทางยาว ถ้ามองดูแต่ไกลจะเห็นสายน้ำยาวสีขาวตัดกับสีเขียวของต้นไม้ทำให้ดูเด่น น้ำที่ตกลงมายังเบื้องล่างกระทบโขดหินแตกเป็นฟองกระจายไปทั่วบริเวณทำให้มีความชุ่มชื้น เบื้องล่างมีแอ่งน้ำรองรับอยู่ สามารถพักผ่อนลงอาบเล่นได้

3.4 กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว

3.4.1 เส้นทางศึกษาธรรมชาติบนดอยอินทนนท์ ก๊วแม่ปาน ทางเข้าอยู่กิโลเมตรที่ 42 ด้านซ้ายมือ ระยะทางเดิน 3 กิโลเมตร เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการสัมผัสธรรมชาติแท้จริง ระหว่างทางเดินจะพบป่าดิบเขา (Hill Evergreen) ก่อนผ่านเข้าสู่ทุ่งหญ้าซึ่งเคยเป็นพื้นที่ป่าถูกทำลาย เพื่อเป็นการศึกษาลักษณะการเกิดผลกระทบต่อเนื่องบริเวณรอยต่อระหว่างพื้นที่ป่าสมบูรณ์กับพื้นที่ถูกทำลาย หลังจากนั้นทางเดินจะเลาะริมผามีโอห่มอกปลิวผ่านตลอดเวลา จะพบดอกกุหลาบพันปี หรือ Rhododendron (ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก ขึ้นตามป่าในระดับสูง มีพันธุ์ดอกสีขาวและสีแดง เวลาออกดอกช่วงแรกมีลักษณะเหมือนปลีกล้วย ก่อนที่จะบานเต็มต้นในช่วงเดือนธันวาคม-

กุ่มภาพันธุ์ พบมากในแถบเทือกเขาหิมาลัยและเป็นไม้ประจำชาติของเนปาลด้วย) มองลงไปยังเบื้องล่างจะพบทัศนียภาพที่งดงามของอำเภอแม่แจ่ม การใช้เส้นทางนี้ต้องลงทะเบียนขอรับใบอนุญาตให้ใช้เส้นทางโดยติดต่อที่ศูนย์ประชาสัมพันธ์อุทยานฯ และควรจัดกลุ่มละไม่เกิน 15 คน ทางอุทยานฯ ไม่อนุญาตให้นำอาหารเข้าไปรับประทานในเส้นทางในช่วงฤดูฝน และจะปิดเส้นทางเพื่อให้ธรรมชาติฟื้นตัวไม่อนุญาตให้เข้าไปท่องเที่ยวตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน ถึงวันที่ 30 ตุลาคม ของทุกปี เส้นทางศึกษาธรรมชาติกุ่มแม่ปานแห่งนี้ ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ครั้งที่ 4 ประจำปี พ.ศ. 2545 เพราะมีการจัดการที่เน้นความเป็นธรรมชาติ ระหว่างทางมีป้ายสื่อความหมายให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการนำเที่ยว

3.4.2 เส้นทางดูนก นอกเหนือจากนักท่องเที่ยวจะได้เที่ยวชมธรรมชาติและความงดงามบนดอยที่สูงที่สุดในประเทศไทย ณ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์แล้ว ก็สามารถที่จะเข้าชมกิจกรรมต่างๆ ของสถานีโครงการหลวงอินทนนท์พร้อมทั้งศึกษาชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยภูเขาที่สืบทอดกันมาจากบรรพชนในหมู่บ้านบริวารของสถานีโครงการหลวงอินทนนท์อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีอีกกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจนั่นก็คือการดูนก ช่วงเวลาที่ดูนกได้ดีที่สุดบนดอยอินทนนท์จะอยู่ในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม ซึ่งจะมีนกต่างถิ่นอพยพหนีหนาวมาที่นี่เป็นจำนวนมาก สำหรับนกที่มาหากินอยู่เป็นประจำ คือ นกนิลควา นกจับแมลง นกนางเขนบ้าน นกเดินดง นกเอี้ยงถ้ำ นักดูนกหลายท่านให้ความเห็นว่าบนดอยอินทนนท์นั้นเป็นสนามดูนกชั้นหนึ่งของเมืองไทย เพราะมีโอกาสเห็นนกได้ง่ายกว่าและหลายชนิด โดยเฉพาะในฤดูหนาวที่นกกินปลีหางยาวเขียวมาคูดน้ำหวานจากเกสรของต้น โคมญี่ปุ่นที่ออกดอกแดงสะพรั่งทั่วยอดดอย ในขณะที่นักท่องเที่ยวก็เดินเจียดไปเจียดมา บนป่าผืนใหญ่แห่งนี้เป็นที่อาศัยของนกถึง 399 ชนิด จาก 900 กว่าชนิด ที่พบในประเทศไทย เป็นนกประจำถิ่น 266 ชนิด นกอพยพช่วงฤดูหนาว และนกอพยพผ่านอีก 104 ชนิด

ตารางที่ 3.1 เส้นทางคูนก

เส้นทางคูนก	ที่ตั้ง	ชนิดนกที่พบ
เส้นทางคูนกจุดที่ 1	กิโลเมตรที่ 13 เลี้ยวก่อนข้ามสะพาน	นกนางเขนน้ำหลังดำ นกนางเขนน้ำหลังเทา เหยี่ยวนกเขาชครา เหยี่ยวกิ่งกำลีดำ เหยี่ยวรุ้ง นกหัวขวานใหญ่สีดำ นกปีกลายสก็อต นกขุนแผน
เส้นทางคูนกจุดที่ 2	น้ำตกวชิรธาร	นกเขนหัวขาวท้ายแดง นกเขียวก้านทองทองสีส้ม นกพญาไฟแม่สะเรียง นกแซวสวรรค์
เส้นทางคูนกจุดที่ 3	ทางเข้าหน่วยต้นน้ำ กิโลเมตรที่ 34.5	นกกระจัด ไก่อฟ้าหลังขาว
เส้นทางคูนกจุดที่ 4	กิโลเมตรที่ 37	นกปีกแพรสีเขียว นกปีกแพรสีม่วง นกขมิ้นแดง
เส้นทางคูนกจุดที่ 5	อ่างกา	นกคิ่วหางสีน้ำตาล นกกินปลีหางยาวเขียว

ที่มา : สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ มูลนิธิโครงการหลวง (2550)

รูปที่ 3.4 แผนที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยวภายนอกสถานีอินทนนท์

